

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ІСТОРІЯ

УДК 930.1: 303.446.4

*Віталій Андреев**

З РОДУ СВЯЩЕНИКІВ: ДИТИНСТВО ТА ЮНІСТЬ ВІКТОРА ПЕТРОВА

У статті висвітлено маловідомі сюжети інтелектуальної біографії визначного українського вченого-гуманітарія В. Петрова. Так, автор доводить, що його формування як особистості та інтелектуала відбувалося в дитинстві під впливом родини спадкових священників. Батькові, який цілеспрямовано виховував сильну, розумну особистість, вдалося прищепити синові любов до інтелектуальної творчості та працездатність, вміння твердо відстоювати свої погляди та переконання. Він послідовно навчав сина богослов'ю, що заклало на все життя міцний фундамент знань та зацікавлень В. Петрова в цій галузі. Подальше становлення інтелектуала-гуманітарія відбувалося в стінах Київського університету під впливом визначних учених, що на той час викладали в закладі. Мистецькі уподобання В. Петрова викристалізуються в дружньому колі неокласиків.

Ключові слова: священники, Петрови, В. Петров, інтелектуальна біографія.

Віктор Платонович Петров (псевдоніми – В. Домонтович, В. Бер, В. Плят, А. Семьонов, Борис Веріго; 1894–1969) – один з найяскравіших інтелектуалів свого часу (літературознавець, філолог, фольклорист, етнограф, історик, археолог, філософ і талановитий письменник). Сьогодні він не є широковідомим у світі. В українському інтелектуальному співтоваристві він більше відомий як письменник, філософ та радянський розвідник [2; 20; 22; 25; 33; 34; 35; 55; 58].

Останнім часом ситуація певною мірою виправляється завдяки роботам, що досліджують діяльність В. Петрова як науковця [див.: 3-14]. Найбільш

* Доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та історіографії Херсонського державного університету.

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

грунтовними з останніх публікацій про особу та творчий доробок В. Петрова-Домонтовича є праці В. Брюховецького [17; 18]. В брошурі «Віктор Петров: верхи долі – верхи і долі» [18] у вишуканій літературній формі, із залученням архівів української еміграції проаналізовано теоретичні підходи та методологічні засади вченого в різних галузях гуманітарного знання (літературознавство, фольклористика, мовознавство) та комплексної наукової проблеми етногенезу українського народу, подано оригінальні трактовки окремих сюжетів біографії, проведено атрибуцію маловідомих текстів В. Петрова. Також В. Брюховецьким підготовлено тритомне перевидання низки праць вченого та складено до них коментарі [50-52].

Наприкінці 2012 р. вийшла книжка дніпропетровського журналіста та краєзнавця М. Чабана «З роду Петрових. Матеріали до історії роду письменника В. Домонтовича (Віктора Петрова)», яка стала підсумком багаторічних досліджень родоводу В. Петрова [57].

Утім, маловивченою залишається рання біографія В. Петрова – його дитинство та юність. Це зумовлено обмеженим колом джерел. Нажаль праці початкового періоду творчості (і не лише початкового) В. Петрова й досі залишаються маловідомими для широкого кола дослідників. Більшість з них неопубліковані або малодоступні у зв'язку з тим, що друкувалися в виданнях які на сьогодні стали раритетними. Велику справу тут, заповнюючи цю лакуну в історії української культури, зробив В. Брюховецький [50-52] та В. Корпусова [27; 28; 29]. Отже, метою даної розвідки є висвітлення початкового етапу біографії В. Петрова, формування його особистості та становлення як інтелектуала під впливом родини спадкових священників.

Віктор Платонович Петров народився 10 жовтня 1894 р. (за старим стилем) у Катеринославі (нині – м. Дніпро) у родині священника. Всі відомі предки майбутнього інтелектуала, як по батьківській, так і по материнській лінії були церковнослужителями та священниками. І це не дивно, адже українська наука та культура другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

отримала чимало визначних діячів, що були вихідцями саме з родин священників. Достатньо лише згадати такі постаті як М. Грушевський, С. Єфремов, М. Біляшівський та О. Левицький.

Дід В. Петрова – Мефодій Наумович Петров (1829(?) – 1907) був дяком церкви при Катеринославській губернській земській лікарні. Він допомагав священнику в відправленні служб й обрядів, завідував діловодством церкви та приходу. 1899 р. Мефодій Петров за власним бажанням пішов на пенсію, утім продовжував працювати й у 1907 р. значився як заштатний псаломщик церкви Богоматері Всіх Скорботних Радості [57, с. 13-14].

М. Петров, судячи з усього, був людиною доволі забезпеченою. Мешкав він у Катеринославі на Ярмарковій площі. Для своїх же дітей збудував на сусідніх вулицях ще п'ять будинків. Мефодій Наумович – завзятий книголюб, читав переважно світські романи і присвячував цьому майже увесь свій вільний час. Часто, захоплюючись читанням, забував про все на світі й вголос коментував прочитане. Розмовляв він лише українською. Отже, знання української мови й любов до книги в дитинстві Віктор діставав від дідуся Мефодія, у котрого проводив літні вакації [57, с. 14-15].

Старший брат Мефодія Петрова – Сава Наумович (1818–1895) – теж священник. Майже все життя прослужив у церкві в с. Межиріч біля Павлограда. Високо цінував освіту і насамперед – духовну. Активно займався благодійництвом. Сава Петров, зазнавши у дитинстві гіркоти бідності, усі свої заощадження заповів на потреби духовної освіти та заснування богадільні для незаможних. Взагалі його характеризують як зразкового сільського господаря і людину «найскромнішого трудового життя». Був одружений але дітей не мав [57, с. 16-19].

Батько – Платон Мефодійович народився 18 листопада 1871 р. (за старим стилем). Спочатку Платон Петров вчився в Катеринославському духовному училищі, а потім закінчив місцеву духовну семінарію і протисектантську

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

місіонерську школу. 1891 р. був призначений псаломщиком до Катеринославського кафедрального Преображенського собору.

Влітку 1892 р. П. Петров одружився з Марією Вікторівною Преображенською, донькою Віктора Івановича Преображенського, ректора Катеринославської духовної семінарії. Про неї, на жаль, відомо дуже мало. Знаємо, що у шлюбі народилося двоє дітей – Віктор та Ганна (її доля невідома) [57, с. 6, 20-21].

Того ж року П. Петрова висвятили на сан й направили священником у село Ясинувате Бахмутського повіту Катеринославської губернії (нині – районний центр Донецької області). Утім через півроку йому вдалося повернутися до Катеринослава. Новому призначенню на посаду священника Катеринославської Тюремної церкви Платон Петров, на думку М. Чабана, завдячує тестеві, що був впливовою у місті особою. Саме в цій церкві й хрестили 24 жовтня 1894 р. новонародженого Віктора Петрова [57, с. 7].

1898 р. померла від туберкульозу дружина, а незабаром й тесть Платона Мефодійовича [57, с. 8-10, 20-21].

У 1898–1902 р. Платон Петров навчався у Київській Духовній Академії. На час навчання він залишив свого малолітнього сина Віктора своїй сестрі Фросі у селі Межиріч [18, с. 24]. Випускню роботу він хотів писати на тему про значення національного розвитку в історії церковного життя, але не дістав дозволу керівництва. Сучасний дослідник В. Брюховецький вважає, що Платон Петров поводився в Академії доволі незалежно й відстоював свої погляди твердо й послідовно. Взагалі він не боявся йти на конфлікт з керівництвом. Також довгий час відхиляв настійні пропозиції прийняти чернецтво. На те були серйозні причини – своїм найважливішим завданням він вважав виховання сина. На останньому академічному курсі Платон Мефодійович захистив кандидатську роботу «Вера в Новом Завете и морально-философских воззрениях настоящего» і став кандидатом богослов'я [18, с. 24].

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

Після закінчення академії 1902 р. П. Петров разом із своїм восьмирічним сином переїхав до Одеси. Протягом 1902–1904 рр. був учителем закону Божого Одеського казенного реального училища і настоятелем церкви при ньому. В цьому ж училищі й навчався Віктор. За зразкове виконання своїх обов'язків отець Платон у 1904 р. отримав у нагороду скуфію (гостроверхий головний убір з чорного або фіолетового оксамиту) [18, с. 24].

З 1904 по 1907 р. П. Петров викладав закон Божий в Одеському комерційному училищі імені імператора Миколи II і в той же час був священником Олександро-Невської церкви при цьому навчальному закладі. Також він працював законовчителем й у комерційному училищі Г. Ф. Файта. Платон Мефодійович разом із сином Віктором мешкали неподалік від обох закладів, на вулиці Торговій, 8, біля моря [57, с. 11].

Утім Одеса та посади, які він там обіймав, не задовольняли П. Петрова, і він намагався повернутися до Катеринослава. Натомість його перевели до Холма (нині – польський Хелм). Тут він у 1907–1911 рр. працював викладачем Холмської духовної семінарії, а з 1911 р., після прийняття чернецтва, інспектором цієї семінарії. Також він був священником Холмського православного кафедрального собору. Тим часом Віктор Петров навчався в Холмській чоловічій гімназії, до якої його прийняли одразу в 3-й клас [18, с. 24-25; 57, с. 12].

Одеський і холмський періоди життя характеризуються активною дослідницькою та творчою діяльністю Платона Петрова. Так, були опубліковані його роботи «Сборник поучений» (Одеса, 1905), «Главные направления современной философской морали» (Одеса, 1905), «Модернизм» (Холм, 1909), «Мариавитство» (Холм, 1910), «Описание юбилейных торжеств в Холмской духовной семинарии» (Холм, 1910), «Почерки из истории церковно-общественной жизни в эпоху Петра Великого» (Холм, 1911) та ін., а також статті у періодичних виданнях «Церковный вестник», «Вера и разум»,

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

«Мирный труд», «Холмский народный календарь», «Колокол», «Русская речь», «Варшавский дневник» [7, с. 10, 15; 18, с. 25; 20; 57, с. 12].

1912 р. побачила світ книга «Очерки церковно-общественной жизни в эпоху Петра Великого [Сочинение] священника Платона Петрова» (Харків, 1912). Це видання дозволяло його автору претендувати на посаду викладача церковної історії в духовній семінарії [57, с. 12].

Нарешті отця Платона помітили в Києві. У жовтні 1913 р. його перевели на посаду викладача церковної історії в Київській духовній семінарії. До Києва переїхав і Віктор. Проте, за нез'ясованих досі обставин провівши три чверті останнього навчального року в Першій чоловічій гімназії Саратова [18, с. 25].

Отець Платон швидко робив кар'єру у Києві. 1916 р. він став протоієреєм. Під час I світової війни за службу настоятелем церкви при евакуаційному госпіталі Тираспольського полку його нагородили орденом Св. Анни 2-го ступеня. У липні 1917 р. в сані архімандрита Платона Петрова призначили ректором Київської духовної семінарії. У 1920 р. він хіротонісаний у єпископа Уманського і став вікарієм Київської єпархії [18, с. 27].

Подальша доля П. Петрова залишається до кінця нез'ясованою: за одними даними він помер в Умані 1921 (або 1922) р. [15; 18, с. 27], за іншими – його ім'я згадується в списках православних єпископів, які служили на українських кафедрах і були репресовані [55].

Отже, П. Петров був змушений виховувати Віктора самостійно. Ймовірно батько дуже любив сина, адже намагався дати йому найкращу освіту та завжди знаходився поруч – у Катеринославі, Одесі, Холмі, Києві. Навіть коли батька перевели до Умані Віктор за можливості відвідував його й там. Отець Платон напевно виховував сина цілеспрямовано й намагався прищепити йому певний набір якостей. Так, у його проповідях в Одеському реальному училищі лейтмотивом проходить настанова про працю, яка має стати обов'язком для кожного незалежно від віку, походження, суспільного становища та статків.

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

Отже, працездатність та працелюбство Віктора Петрова, які викликали подив в усіх, хто його знав, були «родом з дитинства» [18, с. 27-28].

Платон Петров, судячи з усього, був людиною твердих поглядів і виразної цілеспрямованості. Він мріяв про те, що його єдиний син Віктор обере для себе шлях служіння церкві, як це зробив колись він і його батько. Недаремно вже в 1940-х рр. колеги В. Петрова по Українській Православній Богословській Академії, одним із засновників якої він був, дивувалися його сміливості викладати богословські дисципліни без спеціальної освіти. Зрозуміло, що хтось його вчив осібно, і то доволі послідовно, адже ні в реальному училищі, ні в гімназії, ні в університеті систематичних курсів з цієї тематики у нього не було [18, с. 26-27].

Протягом життя Віктор Петров приховував своє соціальне походження. В автобіографіях він неодноразово писав, що народився в сім'ї вчителя [1]. У роки радянської влади подібне соціальне походження напевно б привернуло увагу відповідних органів, а також партійного керівництва і могло серйозно зашкодити кар'єрі вченого й, навіть, загрожувати життю. Ще з початку 1920-х рр. радянською владою проводилися своєрідні соціальні чистки серед персоналу сфери освіти, які стосувалися не лише викладачів, але й студентів та аспірантів. Так, відомо, що 23 жовтня 1926 р. у Київський інститут народної освіти (колишній Київський Імператорський університет св. Володимира) приїхав М. Яворський (на той час – офіційний історіограф марксистської історичної школи, завідувач управлінням Укрнауки) і влаштував іспит аспірантам, також він, «між іншим», цікавився їх соціальним походженням [23, с. 1056]. Все це не могло не торкнутися й аспіранта науково-дослідної кафедри мовознавства В. Петрова. Але, кажучи про те, що народився в сім'ї вчителя, він не особливо кривив душею, адже його батько був не тільки священником, але й викладачем, адже займався педагогічною діяльністю в Одесі, Холмі та Києві. Отже, Віктор Платонович писав правду, але не всю, щоб уникнути зайвих проблем. Від приятелів та знайомих В. Петрова відомо,

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

що він завжди відрізнявся обережністю й за будь-яких обставин більше думав не про те, що сказати, а про те чого не сказати, не договорити [58, с. 826–827].

1913 р. В. Петров вступив на слов'яно-російське відділення історико-філологічного факультету Імператорського університету ім. Св. Володимира. Саме тут розпочалося його професійне становлення як інтелектуала-гуманітарія. Студент В. Петров, безперечно, вирізнявся серед інших однолітків в університеті своєю ерудицією та працелюбністю. Імовірно, що саме завдяки цим якостям він одразу дістав визнання від професури [18, с. 26-28].

Роки навчання стали для нього часом напруженої роботи. Студенти тогочасного університету в навчальному процесі були поставлені у доволі жорсткі умови й перед ними, як згадував В. Петров, були лише два шляхи: один, «напруживши всі свої духовні здібності, ціною найбільших зусиль, забезпечити за собою вихід в професуру» і другий – «пасивне низобіжне самоусунення в глуху безвість провінційного учителювання» [21, с. 278].

Студент В. Петров обрав для себе складніший – перший шлях, адже другий його аніж не влаштовував. Його нудило лише від думки про монотонне, розмірене та сіре існування. Для нього кращим був особистий бунт, розрив з оточенням. Він вважав гідним «переступити через межу, опинитись в безмежному, де не існує вже жадних обмежень і жадних норм». «Наважитись зробити те, що зробив Гоген, коли він кинув родину, жінку, п'ятеро дітей, посаду урядовця в банку, Париж для екзотики самотнього острова, загубленого на Тихому океані, хижки, вкритої пальмовим гіллям, тринадцятилітньої жінки-коханки, повіривши Дені Дідро, що найщасливіші люди живуть на Таїті», – здається для В. Петрова такий життєвий вибір був привабливішим [21, с. 280-284].

Можливість отримати завітну професуру починалася з «медальної» наукової роботи на тему запропоновану від факультету. Треба було отримати золоту медаль, «саме золоту і в жаднім разі не срібну, бо срібна не гарантувала нічого». Надалі залишений складав магістерські іспити. Після двох вступних

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

лекцій він здобував звання приват-доцента. Все це вимагало колосального напруження розумових сил, тотальної мобілізації всіх духових ресурсів. Не всі витримували й часто надмірність зусиль губила людину, нищила її. Рівень вимог і конкуренції був надзвичайно високий. Так, на кафедрі А. Лободи було сімнадцять професорських стипендіатів. Ті, що витримували на першому іспиті й були залишені при університеті, в більшості випадків не витримували після другого. Склавши магістерські екзамени й отримавши доцентуру, вони здавали. Вони вже були вичерпані й «тепер були ніщо». Дисертація залишалася ненаписаною [21, с. 279].

В університеті на здібного студента звернув увагу талановитий та плодовитий вчений, професор історії та теорії літератури В. Перетц, який зібрав навколо свого семінару найбільш обдаровану українську молодь. «Семинарій російської філології» (1907-1914) весь час свого існування був популярним серед студентської молоді й мав найбільше слухачів на історико-філологічному факультеті. Професор багато уваги приділяв своїм учням, допомагав, привчав працювати над архівними джерелами. З його семінару вийшла блискуча плеяда літераторів і вчених. Так, серед його учнів були І. Огієнко, П. Филипович, М. Зеров, О. Білецький, М. Драй-Хмара, К. Копержинський, О. Дорошкевич, М. Гудзій, Б. Якубський, В. Отроковський і багато інших – імена, що залишили в українській післяреволюційній літературі та науці помітний і глибокий слід [53, с. 559].

Конкурентом В. Перетца був приват-доцент, а згодом професор, кафедри російської мови та літератури А. Лобода, який мав «види» на цю кафедру, і в університеті жартували: «Посіяли Лободу, а виріс Перетц» [53, с. 204].

В. Петрова також приваблювали й заняття, що проводив А. Лобода. Так, відвідуючи семінари та лекції відомого українського фольклориста та літературознавця, він захопився й вивченням українського фольклору. Також його вчителем став і доцент, а в майбутньому ректор (1919–1920) Київського університету М. Грунський [7, с. 20].

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

Також допитливого та амбітного студента приваблювали й лекції доцента І. Огієнка. У своїх споминах про роки навчання в університеті В. Петров із щирим захопленням згадував його лекцію «Чи правильно поставлений наголос в «Полтаві» Ол. Пушкіна: «Молчит музыка боевая?»»: Поза сумнівом, з усіх доцентських лекцій, виголошених в ті часи в Університеті, це була найблискучіша. Вона стала для мене наочним доказом того, як ретельний вчений дотиком чарівної палички з дрібної теми здібний створити казковий палац, шліфуючи, обернути камінець у блискучий діамант бездоганної ерудиції» [21, с. 275-276].

Завдяки діяльності В. Перетца, А. Лободи, М. Грунського, І. Огієнка, С. Маслова та інших викладачів у тогочасному Київському університеті саме історики літератури були найбільш активною частиною історико-філологічного факультету. Семінари В. Перетца та А. Лободи часто проходили у запальних, гострих спорах і В. Петров «у цій розпаленій атмосфері словесних сутичок і справжніх боїв» почував себе як риба в воді. Вірогідно, у зрілому віці його нелюбов до наукових дискусій була спричинена тим, що «його студентські часи пройшли під знаком полемічного запалу» [32, с. 730].

Отже, під час навчання В. Петров був «перціанцем» та «лободистом», хоча працював переважно під науковим керівництвом А. Лободи та М. Грунського, адже В. Перетц, на превеликий жаль студентів, у 1914 р. перевівся до Петербургу. Дружні стосунки із своїми вчителями В. Петров зберіг на довгі роки [7, с. 19].

Під впливом своїх викладачів, серед яких було чимало визначних учених, В. Петров зацікавився історією російської та української літератури. Тут, у Київському університеті, В. Петров формувався як вчений і літератор. Розмірковуючи над історією української літератури та місцем в ній неокласиків, а також вдаючись до саморефлексій, В. Петров згодом писав: «Уже наприкінці 20 ст. починає накреслюватися злам. Поет стає ученим. Починається ера вченої поезії. Поезія перетворюється в науку... Проф.

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

Якубський працював над наукою про вірш. Федір Самоненко розгортав студії поетів 18 століття. ...Поети нового покоління, що приходять на зміну генерації Чупринки-Ворного-Олеся, не знають поетів без освіти. Серед них ще були поповичи (імовірно це про себе – *В. А.*), але вже не було бурсаків. Не було серед них також і ветеринарів. Ніхто з них не був вигнаний з гімназії. Університетський диплом був для кожного з них порогом, через який вони переступали на своїх шляхах до садів поезії». Отже, про В. Петрова можна сказати, що він, як і неокласики, належав до нового покоління української інтелігенції, до нового типу митця-дослідника, «поета-архівіста, музейного працівника, аналітика, складача словників, колекціонера документів» [21, с. 276-277].

Студентські роки стали для В. Петрова часом знайомства з різноманітними явищами в мистецтві, прилучення до досягнень як української, так і західної культури. Він став одним з тих, хто в Києві на початку ХХ ст. захопився українським бароко. Згодом Віктор Платонович згадував: «Друга половина 10-х років пройшла під знаком захоплення бароко. Том грабарівської «Історії мистецтв», малюнки Г. Лукомського в репродукціях листівок «Община св. Євгенії», Нарбутівські барочні стилізації, зроблена ним обгортка «Нашого минулого», студії й доповіді Ф. Ернста, Вс. Зуммера, Шульгіна, Язловського, Жураковського, читані в семінарі проф. Г. Павлуцького, довгі мандрівки по Печерську й Подолу в розшуках барочних пам'яток, – були виявами цього культу. Але в сприйнятті бароко ніхто з нас не переступав за рамки естетичного переживання архітектурних пам'яток. Ми сприймали бароко як абстраговану форму архітектури. До розуміння бароко ми йшли од Вельфлінового «Ренесансу й барокко» [19], що в ті роки вийшов у перекладі на російську мову» [21, с. 295].

Отже, студент В. Петров як науковець починає цікавитися українським бароко й зокрема літературою XVII ст. Так, в рамках семінару одного з найталановитіших учнів академіка В. Перетца професора С. Маслова, він

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

виголосив доповідь про «Форму вірша в українському письменстві кінця 17 ст.». «Передхоплюючи концепцію краківського проф. Лося про тонічний характер силабіки, він аналізував вірші Гарасима Смотрицького, що був двірським поетом у князя Василя Острозького», – згадував Віктор Платонович [21, с. 276-277].

В рамках семінара М. Грунського В. Петров розпочав дослідження про книгу визначного українського фольклориста, мовознавця та етнографа О. Потебні «Мысль и язык». Дана робота вимагала від автора не лише глибокого знання німецької, а й скрупульозного вивчення джерел, в першу чергу – уважне та ретельне порівняння праці О. Потебні з роботами німецьких мовознавців В. Гумбольдта, Х. Штейншталя та Г. Лотце [48, с. 3].

Також його наукові зацікавлення розповсюджувалися й на історію російської літератури ХІХ ст. Так, результатом студентських наукових студій В. Петрова стала дипломна робота виконана під керівництвом доцента М. Грунського (в 1919–1920 рр. був ректором університету) «Н.М. Языков, поэт пушкинской плеяды. Жизнь и творчество», за яку талановитий випускник був удостоєний срібної медалі [1, с. 51].

Б. Крупницький, який познайомився з В. Петровим в роки навчання в Київському університеті й був його студентським товаришем, писав: «В моїй уяві й по сьогодні залишилася постать тодішнього, київського В. Петрова: малий на зріст, але жвавий, рухливий, гострий на язик, з вічною усмішкою на устах, веселий, жартівливий. Виглядало так, ніби в безтурботнім студентським житті не могло бути якихсь трагічних конфліктів або подій». Такий собі «веселий скалозуб». Крім того, Б. Крупницький відмітив і його здатність впливати на людей, зацікавлювати їх своїми захопленнями. Так, завдяки В. Петрову він сам почав захоплюватись історією літератури та літературним життям [32, с. 730-731]. Взагалі сучасники згадували В. Петрова як дуже дотепну, доволі іронічну особистість, «майстра парадоксу», щедрого на точні

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

й часто вбивчі оцінки та характеристики. Його, за постійну іронію та гострий язик, побоювалися і, навіть, недолюбливали [31, с. 142].

По закінченні університету в 1918 р., не зважаючи на те, що медаль не була золотою, В. Петрова залишили на кафедрі російської мови та літератури історико-філологічного факультету для підготовки до посади професора [31, с. 142]. Так розпочалася його викладацька діяльність у вищій школі.

Згідно з тогочасними вимогами професорський стипендіат мусив, окрім виконання наукової праці, розробити дві обов'язкові лекції для студентів. Зараз не можливо встановити, які саме теми обрав В. Петров. Утім, завдяки рукописам, що збереглися у власному архіві вченого можна окреслити зміст його курсів. Отже, лекції які він готував а, можливо й виголошував перед студентською аудиторією, було присвячено українській поезії XVI–XVIII ст. [27; 28].

На сьогодні майже повністю збереглися підготовчі матеріали двох тем лекцій В. Петрова з історії української поезії [37; 38]. Імовірно на вибір молодого викладача вплинув професор В. Перетц, який розпочав досліджувати теорію українського віршування XVI–XVII ст.

Перша уявляє собою короткий нарис розвитку середньовічної латинської церковної поезії V–XIII ст. Автор порушував малодосліджене у тогочасній історіографії питання про витoki українського віршування XVII–XVIII ст., про значення середньовічної церковної богослужбової латинської та візантійської поезії для розвитку української гімнографії.

Джерелознавчою основою лекції-дослідження молодого вченого стала церковна латинська поезія III–XII ст. (св. Амвросій Медіоланський, Тертуліан, Кіпріан, Лактацій, Фортунат, Мамерт, Коммодіан із Гізи, Гільдебєрт Лаварденський, Аланус, Марадод, св. Бернард, Адам де сен Віктор), яку зібрав та опублікував у своїй хрестоматії французький письменник, есеїст та вчений Ремі де Гурмон. Утім, на той час ці джерела не було перекладено російською мовою й не введено в широкий науковий обіг у російському інтелектуальному

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

просторі. Єдиним виключенням тут стали твори Амвросія Медіоланського в перекладі В. Перетца [36].

У своїй лекції В. Петров подав короткі відомості про середньовічних авторів, визначив особливості їхньої поезії та їх значення для європейської культури. Поруч з латинськими текстами дослідник навів їх авторський прозовий переклад, виявив схеми тем, які розроблялися церковними латинськими поетами й згодом увійшли в українську гімнографію XVI–XVIII ст. [27, с. 861].

Високий рівень освіти, глибоке знання мов, європейської та української культури надали В. Петрову можливість стверджувати, що на розвиток української гімнографії XVI–XVIII ст. латинська християнська поезія V–XIII ст. та візантійська богослужбова поезія вплинули значно більше за тогочасну латино-польську, яка в своїй основі сходила до тієї ж середньовічної традиції віршування. Крім того, дослідник, провівши порівняльний аналіз змісту та тем античної та середньовічної поезії прийшов до висновку, що сучасна українська поетична традиція є значно ближчою до церковної латинської середньовічної V–XIII ст., ніж до античної римської. Утім, на думку В. Петрова, римська поезія є предметом ретельних досліджень, а церковна латинь незаслужено залишається за межами уваги науковців [37, арк. 13].

Таким чином, молодий учений першим в історіографії порушив питання про вплив латинської церковно-християнської поезії V–XIII ст. на українське віршування XVII–XVIII ст., [27, с. 861] окреслив перспективні напрями подальшої розробки проблем історії української поезії. Ймовірно, що вибір цих тем був зумовлений саме походженням В. Петрова, впливом його батька, який зумів прищепити сину зацікавленість та не байдужість до проблем вивчення церковної та релігійної проблематики.

Другою темою своїх лекцій з історії української літератури В. Петров обрав форму вірша в творах XVI–XVII ст. Цією проблемою він зацікавився ще

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

на студентській лаві. В тогочасній історіографії вона була лише окреслена в поодиноких розвідках український дослідників – О. Потебні, І. Франка та М. Грушевського. На той час не існувало ґрунтовних праць про історію форми українського вірша, силабічний вірш, не було проаналізовано римовану прозу. Отже, тема лекції В. Петрова була надзвичайно актуальною [27, с. 860-861; 28, с. 74].

Взагалі матеріали цих лекцій дають уявлення про В. Петрова як перекладача з латини та французької, про рівень його освітньої підготовки та ерудиції, наукові зацікавлення, зміст його досліджень в період ранньої творчості, ставлення до християнства та його ролі в історії української культури тощо.

Також В. Петров розробляв й курс лекцій з російської літератури ХІХ – початку ХХ ст. в рамках якого висвітлювалася творчість О. Пушкіна [39], В. Жуковського [40], К. Батюшкова, М. Гнедича, М. Язикова [41], Є. Баратинського, К. Рилєєва [42], Д. Давидова, А. Майкова [43], О. Хом'якова А. Ахматової, І. Тургенева [44] та ін. Цей курс мав авторський характер. Деякі матеріали лекцій стали основою перших публікацій молодого літературознавця. Так, у київському журналі «Голос життя» було надруковано розвідки присвячені впливам Ф. Достоевського на творчість Д. Мережковського («Влияние «Преступления и наказания» Достоевского на «Павла І» Мережковского» (1918, №6) та поезії О. Блока («Поэма Блока «Двенадцать» (1918, № 11)) [27, с. 862]. До речі, значний інтерес до російської літератури також був притаманний і неокласикам – М. Зерову, П. Филиповичу (вони навіть пробували себе як автори російськомовних віршів) та М. Рильському [2, с. 18].

Характерною рисою лекцій В. Петрова є зосередженість автора на особистості поетів та письменників. Вчений розглядав їх спадщину в безпосередньому зв'язку з обставинами життя, вивчення творчості він завжди починав з аналізу біографії [27, с. 863]. Рукописи свідчать й про те, що

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

він був спадкоємцем найкращих наукових традицій ХІХ – початку ХХ ст., адже в своїх поглядах на наукове дослідження молодий учений був прибічником ретельного аналізу першоджерел. Цей принцип став основою наукової діяльності В. Петрова на все життя. В цілому ж лекції презентують його як викладача, демонструють рівень його підготовки, площину мислення та наближають до розуміння особистості, допомагають проникнути в її духовний світ [28, с. 74].

У 1918 або на початку 1919 р. університетський товариш В. Петрова П. Филипович познайомив його з лідером «неокласиків», майбутнім визначним українським літературознавцем, поетом та перекладачем М. Зеровим [21, с. 290-291; 24; 26]. Микола Костянтинович справив на свого нового знайомого велике враження – «незрівняний промовець, блискучий полеміст, ефектний оратор». Проте, В. Перетц, коли почув таку характеристику на М. Зерова, зауважив: «Зеров був блідий студент!..». З приводу цього В. Петров написав: «Я не знав Зерова в студентські його роки, і мені важко сказати щось з приводу висловленої оцінки. Перетц був людина категоричних тверджень і безапеляційних присудів. Я не припускаю, щоб Микола Костевич міг колись не бути собою, бути безбарвним, бути невиразним, але я не думаю, що помилявся й Перетц» [21, с. 280-281].

Ці рядки В. Петрова викликають подвійні почуття. Так, з одного боку він немовби захоплюється М. Зеровим, а з іншого наче погоджується з вердиктом В. Перетца. Крім того, здається, що могло існувати якийсь внутрішнє, приховане суперництво між ним та М. Зеровим. Адже В. Петров, свідомо чи несвідомо, позиціонує себе як яскраву особистість – професорський стипендіат з «медальною» науковою роботою, що з студентської лави розпочав наукові студії, порівнює себе з М. Зеровим, який закінчив навчання без «медальної» праці і «не був залишений при Університеті», а з тих чи інших мотивів «ухилився від тих каторжних випробувань, на які засуджували себе найздібніші з студентської молоді», в роки навчання в університеті «не зробив

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

спроби вrostи в академічний ґрунт, стати вченим» та й згодом «не брався працювати над спеціально дисертаційною темою й не готувався захищати роботи на ступінь доктора» [21, с. 281]. У протилежність В. Петрову М. Зеров обрав для себе інший шлях і опинився у глибокій провінції на посаді вчителя латинської мови в хлоп'ячій гімназії. Але, на думку В. Петрова, все змінила революція, яка «розкрила перед Зеровим всі шляхи, що досі лишалися для нього герметично замкненими» [21, с. 281-285].

Таким чином, виходить, що В. Петров не злякався психологічної, інтелектуальної напруги та великої праці й свідомо обрав свій складний життєвий шлях – «через тернії до зірок». Отже, він – людина, яка зробила себе сама. Натомість М. Зеров, будучи дійсно обдарованою та яскравою особистістю, «плив за течією» та у його сірому, провінційному житті «усе можна було б передбачити наперед до самого кінця», але лише завдяки випадку, життєвим обставинам, що в певний час вдало склалися для нього, зміг творчо реалізувати себе, і, навіть, стати метром серед неокласиків.

Коло неокласиків (М. Зеров, М. Рильський, М. Драй-Хмара, Юрій Клен (О. Бургардт), П. Филипович) стало органічним оточенням для Віктора Петрова [16, с. 5]. Молоді бунтарі зважувалися на відкритий епатаж, розрив з традицією, проголошення гасел «чистого мистецтва», культивування позбавленої суспільного змісту художньої форми, оспівування земних насолод. Вони відмежовувались від так званої пролетарської культури, прагнули наслідувати мистецтво минулих епох, у своїй творчості віддавали перевагу історико-культурній та морально-психологічній проблематиці [2, с. 18-25].

Отже, формування В. Петрова як особистості та інтелектуала відбувалося в дитинстві під впливом родини спадкових священників. Від діда Мефодія він дістав початкові знання української мови та любов до книги. Батькові, котрий дуже любив свого сина та цілеспрямовано виховував сильну, розумну особистість, вдалося прищепити йому любов до інтелектуальної творчості та

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

працездатність, вміння твердо відстоювати свої погляди та переконання. Платон Мефодійович Петров, який був не лише священником, а й ученим, послідовно навчав його богослов'ю, що заклало на все життя міцний фундамент знань та зацікавлень В. Петрова в цій галузі. Ймовірно саме тому він, починаючи з ранніх років своєї творчості, час від часу сміливо звертався до історико-релігійної, філософської, релігієзнавчої та богословської проблематики. Подальше становлення інтелектуала-гуманітарія відбувалося в стінах Київського університету під впливом визначних учених, що на той час викладали в закладі – В. Перетц, А. Лобода, М. Грунський, С. Маслов та ін. Саме тоді він починає цікавитись історією літератури, етнографією, фольклористикою, започатковує свої перші наукові студії. Мистецькі уподобання В. Петрова викристалізуються в дружньому колі неокласиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Автобіографія Петрова Віктора Платоновича / Вступне слово та примітки В. Корпусової // Слово і час. – 2002. – № 10. – С. 51–52.
2. Агеєва В. Поетика парадокса : Інтелектуальна проза Віктора Петрова-Домонтовича / В. Агеєва. – К. : Факт, 2006. – 432 с.
3. Андреев В. М. Скіфська генеалогічна легенда в інтерпретаціях Віктора Петрова / В. М. Андреев // Південний архів : зб. наук. пр. Історичні науки. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2009. – Вип. 31/32. – С. 15–29.
4. Андреев В. М. Віктор Петров : «скіфський сюжет» інтелектуальної біографії / В. М. Андреев // Український історичний журнал. – 2010. – № 2. – С. 190–202.
5. Андреев В. М. «Дніпробудівська» експедиція Етнографічної комісії УВАН під керівництвом Віктора Петрова (1927–1929 рр.) / В. Андреев // Дніпровські лоцмани : нариси з історії та історіографії / [Андреев В., Білівненко С., Белов О. та ін.]. – Херсон : Вид-во ВНЗ «ХДМІ», 2012. – С. 25–47.

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

6. Андреев В. М. Діяльність В. Петрова в Етнографічній комісії при УВАН (1921–1933 рр.) / В. М. Андреев // Український історичний журнал. – 2012. – № 5. – С. 77–93.

7. Андреев В. М. Віктор Петров : Нариси інтелектуальної біографії вченого : монографія / В. М. Андреев. – Дніпропетровськ : Герда, 2012. – 476 с.

8. Андреев В. Антична доба в історії України в контексті «теорії епох» В. Петрова / В. Андреев // Наукові праці : наук.-метод. журн. Історія. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 195 (Т. 207). – С. 70–74.

9. Андреев В. Трипільська та післятрипільська «епохи» в історії України в контексті історичної концепції В. Петрова / В. Андреев // Література та культура Полісся / відп. ред. і упор. Г. В. Самойленко. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – Вип. 72. – С. 60–73.

10. Андреев В. Український вчений-універсал Віктор Петров на тлі радянської археологічної науки: Москва 1949–1956 рр. / В. Андреев // Культурологічний вісник : Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Запоріжжя, 2014. – Вип. 32. – С. 53–60.

11. Андреев В. Віктор Петров та його діяльність в Інституті історії матеріальної культури ВУАН (1930-ті рр.) / В. Андреев // Гілея : науковий вісник / Гол. ред. В. Вашкевич / зб. наук. пр. – К., 2015. – Вип. 93 (№2). – 2015. – С. 125–129.

12. Андреев В. Віктор Петров в умовах ідейно-організаційної перебудови радянської академічної науки (1930-ті рр.) : дослідження з історії первісності / В. Андреев, С. Андреева // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2015. – Вип. 44. – Т. 2. – С. 173–179.

13. Андреев В. Історична концепція Віктора Петрова / В. Андреев // Позитивізм : рефлексії щодо класичної моделі історіописання : матеріали круглого столу (Харків, 29 листопада 2016 р.) / Харк. Нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х. ; Апостроф, 2016. – С. 172–186.

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

14. Андреев В. Віктор Петров (1894–1969) : історик і влада / В. Андреев // Історик і Влада. Колективна монографія / Відповідальний редактор В. Смолій ; творчий керівник проекту І. Колесник. – К. : Інститут історії України НАН України, 2016. – С. 435–498.

15. Архиереи. Платон (Петров) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ortho-rus.ru/cgi-bin/ps_file.cgi?2_7818. – Загл. с экрана.

16. Брюховецький В.С. Микола Зеров. Літературно-критичний нарис / В. С. Брюховецький. – К. : «Радянський письменник», 1990. – 309 с.

17. Брюховецький В. День, що може вмістити вічність / В. Брюховецький // Обрії особистості : Книга на пошану Івана Дзюби / упор. О. Гнатюк, Л. Фінберг. – К. : Дух і літера, 2011. – С. 185–205.

18. Брюховецький В. Віктор Петров : верхи долі – верхи і долі / В. Брюховецький. – К. : Темпора, 2013. – 168 с.

19. Вельфлин Г. Ренессанс и барокко / Пер. с нем. Е. Г. Лундберга / Г. Вельфлин. – СПб. : Азбука-классика, 2004. – 288 с.

20. Грегуль Г. В. Українська біографічна проза першої половини ХХ ст. : жанровий аспект (за творами В. Петрова, С. Васильченка, О. Ільченка, Л. Смілянського) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / Г. В. Грегуль. – К., 2005. – 18 с.

21. Домонтович В. Болотяна Лукроза / В. Домонтович // Київські неокласики / Упор. Віра Агеєва. – К. : Факт, 2003. – С. 271–301.

22. Загоруйко Ю. Письменник Віктор Петров / Ю. Загоруйко. – К., 1993. – 44 с.

23. Зеров М. Українське письменство / М. Зеров ; упоряд. М. Сулима. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 1301 с.

24. Зерова С. Спогади про Миколу Зерова / С. Зерова // Київські неокласики / Упор. Віра Агеєва. – К. : Факт, 2003. – С. 83–130.

25. Зубань В. І. «Аліна і Костомаров» та «Романи Куліша» В. Петрова в контексті українського культурного життя 20-х років ХХ століття :

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / В. І. Зубань. – Харків, 2003. – 19 с.

26. Клен Ю. Спогади про неокласиків / Ю. Клен // Київські неокласики / Упор. Віра Агеєва. – К. : Факт, 2003. – С.7–64.

27. Корпусова В. Невідома сторінка біографії Віктора Петрова (Домонтовича) / В.Корпусова // Наукові праці Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського. – Вип. 14. – К., 2005. – С. 859–869.

28. Корпусова В. З архіву Віктора Петрова (Домонтовича) / В. Корпусова // Слово і час. – 2006. – № 5. – С. 73–76.

29. Корпусова В. Із останнього життєпису Віктора Платоновича Петрова (Домонтовича) : «він був людиною покликання, а не визнання» / В. Корпусова // Українська біографістика : зб. наук. праць / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біографічних досліджень ; редкол. : В. І. Попик (відпов. ред.) та ін. – К., 2008. – Вип. 4. – С. 340–365.

30. Костюк Гр. Поет-учений // Филипович П. Література. – Нью-Йорк ; Мельборн, 1971. – С. 187–209.

31. Костюк Г. Зустрічі і прощання. – Кн. I / Г. Костюк. – Едмонтон : КІУС, 1987. – 743 с.

32. Крупницький Б. Мої спогади про В. Петрова / Б. Крупницький // Україна (Париж). – 1953. – Ч. 9. – С. 730–737.

33. Куриленко І. А. Екзистенціалістська модель українського інтелектуального роману 20-х років ХХ століття : Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук / І. А. Куриленко. – Харків, 2006. – 18 с.

34. Мазуренко І. Метаморфози Віктора Петрова (В. Домонтовича) : Фрагменти життя і творчості за документами доби / І. Мазуренко // Січеслав. – Вип. 2. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 88–94.

35. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі / С. Павличко. – К., 1999. – 447 с.

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

36. Перетц В. Н. Из лекций по истории древнерусской литературы / По лекциям проф. сост. студ. Ал. Б[агрий] / В. Н. Перетц. – Киев : Типо-лит. «Труд» М.В. Ельника, 1914. – 188 с.

37. Петров В. П. В этой же форме написаны прекрасные гимны (про розвиток середньовічної поезії). Без початку. Автограф, б/д // Центральный державний архів-музей літератури і мистецтв України (далі – ЦДАМЛМУ). – Ф. 243. – Оп. 1. – Спр. 61. – 42 арк.

38. Петров В. П. Форма стиха в произведениях виршеписцев XVI–XVII вв. Автограф, б/д // ЦДАМЛМУ. – Спр. 78. – 40 арк.

39. Петров В. П. Пушкин и его современники. Автограф, 1930-і рр. // ЦДАМЛМУ. – Ф. 243. – Оп. 1. – Спр. 84. – 141 арк.

40. Петров В. П. Російська поезія XIX ст. (Творчість Жуковського В. А.). Автограф, маш., 1930 р. // ЦДАМЛМУ. – Ф. 243. – Оп. 1. – Спр. 86. – 120 арк.

41. Петров В. П. Російська поезія XIX ст. (Творчість Батюшкова К. М., Гнедича М., Язикова М. О.). Автограф, 1930 р. // ЦДАМЛМУ. – Ф. 243. – Оп. 1. – Спр. 87. – 158 арк.

42. Петров В. П. Російська поезія XIX ст. (Творчість Баратинського Є. А., Рилєєва К. Ф.). Автограф, 1930 р. // ЦДАМЛМУ. – Ф. 243. – Оп. 1. – Спр. 88. – 79 арк.

43. Петров В. П. Російська поезія XIX ст. (Творчість Давидова Д. В., Майкова А.). Автограф, 1930 р. // ЦДАМЛМУ. – Ф. 243. – Оп. 1. – Спр. 89. – 178 арк.

44. Петров В. П. Російська поезія XIX ст. (Творчість Ахматової А. А., Тургенєва І. С.). Автограф, 1930 р. // ЦДАМЛМУ. – Ф. 243. – Оп. 1. – Спр. 90. – 86 арк.

45. Петров В. Микола Зеров та Ів. Франко. До історії історико-літературних взаємовідносин / В. Петров // Рідне слово. – Мюнхен ; Карльсфельд, 1946. – Ч. 6. – С. 34–35.

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

46. Петров В. Автобіографія // Домонтович В. Проза. 3 тт. – Т. I / Ред. Юрія Шевельова / В. Петров. – Нью-Йорк : Сучасність, 1988. – С. 512.

47. Петров В. Человек которого мучила бесконечность. О мудрости Тургеневской / Підготовка тексту та коментарі Валентини Корпусової / В. Петров // Слово і час. – 2006. – № 5. – С. 68–72.

48. Петров В. П. Язык. Этнос. Фольклор. Автореферат по совокупности работ на соискание ученой степени кандидата филологических наук / В. П. Петров. – К., 1966. – 61 с.

49. Петров Віктор. Розвідки / Віктор Петров. – Т. 1 / Упорядник, автор передмови та приміток : В'ячеслав Брюховецький. – К. : Темпора, 2013. – 592 с.

50. Петров Віктор. Розвідки / Віктор Петров. – Т. 2 / Упорядник, автор передмови та приміток : В'ячеслав Брюховецький. – К. : Темпора, 2013. – 576 с.

51. Петров Віктор. Розвідки / Віктор Петров. – Т. 3 / Упорядник, автор передмови та приміток : В'ячеслав Брюховецький. – К. : Темпора, 2013. – 536 с.

52. Полонська-Василенко Н. Київ часів М. Зерова та П. Филиповича. Київські неокласики / Н. Полонська-Василенко [упор. Віра Агеєва.]. – К. : Факт, 2003. – С. 175–194.

53. Полонська-Василенко Н. Спогади / Н. Полонська-Василенко [упор., вступна стаття та іменний покажчик В. Шевчука]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 591 с.

54. Портнов А. Віктор Петров і його критики / А. Портнов // Історії істориків : Обличчя й образи української історіографії ХХ століття. – К. : Критика, 2011. – С. 143–181.

55. Православные епископы, служившие на украинских кафедрах и подвергшиеся репрессиям [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

http://www.pravoslavyye.org.ua/index.php?action=fullinfo&r_type=article&id=5896.

– Загл. с экрана.

56. Филипович О. Спомини про брата / О. Филипович // Київські неокласики / Упор. Віра Агеєва. – К. : Факт, 2003. – С. 137–160.

57. Чабан М. З роду Петрових. Матеріали до історії роду письменника В. Домонтовича (Віктора Петрова) / М. Чабан. – К. : НаУКМА, 2012. – 82 с.

58. Шевельов Ю. Віктор Петров, як я його бачив / Ю. Шевельов // Шевельов Ю. Вибрані праці : в 2 кн. / упоряд. І. Дзюба. – Вид. 2-ге. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2009. – Кн. 2 : Літературознавство. – С. 822–831.

В статье освещены малоизвестные сюжеты интеллектуальной биографии выдающегося украинского ученого-гуманитария В. Петрова. Так, автор показывает, что его формирование как личности и интеллектуала происходило в детстве под влиянием семьи потомственных священников. Отцу, который целенаправленно воспитывал сильную, умную личность, удалось привить сыну любовь к интеллектуальному творчеству и работоспособность, умение твердо отстаивать свои взгляды и убеждения. Он последовательно учил его богословию, что заложило на всю жизнь прочный фундамент знаний и интересов В. Петрова в этой области. Дальнейшее становление интеллектуала-гуманитария происходило в стенах Киевского университета под влиянием выдающихся ученых, которые в то время там преподавали. Художественные предпочтения В. Петрова выкристаллизовываются в кругу друзей неоклассиков.

Ключевые слова: священники, Петровы, В. Петров, интеллектуальная биография.

The article highlights the little-known storylines of the intellectual biography of a prominent Ukrainian scientist and humanist V. Petrov. So, the author proves that his formation as personality and intellectual was in the childhood under the influence of his family of hereditary priests. His father who deliberately brought up a strong, intelligent person, managed to instill in him a love for creativity and intellectual capacity, ability to defend his views firmly. He consistently taught the son to divinity that had laid a strong foundation for knowledge and Petrov's interests in this area for the rest of his life. Perhaps that is why he, from the early years of his life, from time to time boldly applied to the historical and religious, philosophical, religious and theological issues. Further formation of humanitarian and intellectual occurred within the walls of the Kyiv University under the influence of prominent scientists who at that time were working at the school: V. Perets, A. Loboda, N. Hrunsky, S. Maslov and others. Exactly at this time he was

В. Андреев. З роду священників: дитинство та юність Віктора Петрова

interested in history of literature, ethnography, folklore studies, and his early scientific research. The cultural preferences of Petrov are crystallizing in a circle of friends-Neo-classicists

Keywords: *priests, Petrovy, V. Petrov, intellectual biography.*

ФОТО

Фото 1. Батківський будинок у Катеринославі (м. Дніпро, вул. Жуковського, 27). Фото 1990 р.

Фото 2. Будинок Петрових (м. Дніпро). Фото 2012 р.

Фото 3. Вітя Петров. Катеринослав, 1890-ті рр.

Фото 4. Віктор Петров. Одеса, початок 1900-х рр.

Фото 5. Віктор Петров під час навчання в Одеському казенному реальному училищі

Фото б. В. Петров учень Холмської чоловічої гімназії, до 1913 р.